

Qorayeva Xadicha Muxammadiyevna

Toshkent davlat agrar universiteti

Elboyeva Shaxzoda Olim qizi

Toshkent davlat agrar universiteti assistenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada mevachilikda agroteknik tadbirlarning hosildorlikka ta'siri, samaradorligini oshirish usullari va zamonaviy agroteknologiyalarni joriy etishning ahamiyati yoritilgan. O'zbekiston sharoitida turli agroteknik tadbirlar – tuproq ishlov berish, ekinlarni joylashtirish, sug'orish va o'g'itlash tizimlari – meva daraxtlari hosildorligiga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy va amaliy jihatdan tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *mevachilik, agroteknik tadbirlar, hosildorlik, sug'orish, o'g'itlash, tuproq ishlov berish, agroteknologiya.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается влияние агротехнических мероприятий на урожайность фруктовых садов, методы повышения эффективности и внедрение современных агротехнологий. На примере условий Узбекистана проанализированы различные агротехнические мероприятия – обработка почвы, размещение насаждений, полив и удобрение – и их влияние на рост деревьев и урожай плодов.*

Ключевые слова: *фруктоводство, агротехнические мероприятия, урожайность, полив, удобрение, обработка почвы, агротехнологии.*

Abstract: *This article examines the impact of agro-technical practices on the productivity of fruit orchards, methods to increase efficiency, and the implementation of modern agrotechnologies. Various agro-technical measures in Uzbekistan – soil cultivation, orchard layout, irrigation, and fertilization – and their influence on tree growth and fruit yield are analyzed.*

Keywords: *fruit growing, agro-technical practices, productivity, irrigation, fertilization, soil cultivation, agrotechnology.*

Kirish

Mevachilik O'zbekiston qishloq xo'jaligining strategik yo'nalishlaridan biri bo'lib, meva mahsulotlariga bo'lgan ichki va tashqi talab kundan-kunga oshib bormoqda. Shu sababli hosildorlikni oshirish va sifatli meva yetishtirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Agroteknik tadbirlar – bu meva daraxtlarini ekish, parvarishlash, sug'orish va o'g'itlash bo'yicha ilmiy asoslangan amaliy ishlar majmui bo'lib, ularning samarali qo'llanilishi hosildorlikni sezilarli darajada oshirishga imkon beradi.

Maqolaning maqsadi – mevachilikda asosiy agrotexnik tadbirlar va ularning hosildorlikka taʼsirini tahlil qilish, shuningdek, samaradorlikni oshirish boʻyicha tavsiyalar berish.

Dunyoda va Oʻzbekistonda mevachilikda agrotexnik tadbirlarning hosildorlikka taʼsiri boʻyicha koʻplab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, FAO (2020) maʼlumotlariga koʻra, meva daraxtlarini chuqur ishlov berish va organik oʻgʻit bilan boyitish hosildorlikni 25–35% ga oshiradi. Mahalliy tadqiqotlar (Abdullayev, 2022; Karimov, 2021) esa tomchilatib sugʻorish va optimal ekish masofasini saqlash orqali hosildorlikni 30–40% ga koʻtarish mumkinligini koʻrsatadi.

Asosiy qism

1. Tuproq ishlov berish

Tuproq sifatini yaxshilash va ildiz tizimining rivojlanishini taʼminlash hosildorlikka sezilarli taʼsir koʻrsatadi. Meva bogʻlarida chuqur ishlov berish (30–40 sm) va organik oʻgʻitlar bilan boyitish daraxtlarning oʻsishi va meva hosili hajmini oshiradi.

Jadval 1. Tuproq ishlov berishning hosildorlikka taʼsiri (olma daraxti, tonna/ha)

Tuproq ishlov berish turi	Hosildorlik (tonna/ha)	Oʻsish (%)
Yuzaki ishlov berish	18	0
Chuqur ishlov berish	22	+22
Chuqur + organik oʻgʻit	25	+39

2. Ekinlarni joylashtirish va daraxtlarni parvarishlash

Optimal masofa va daraxt shakllantirish hosildorlikni oshirishning muhim omilidir. Masalan, olma daraxtlari uchun 3x2 m masofa, gilos va oʻrik uchun 4x3 m tavsiya qilinadi. Shu bilan birga, budama va shakllantirish meva sifatini yaxshilaydi.

3. Sugʻorish tizimlari

Sugʻorish meva daraxtlari hosildorligi va sifatiga bevosita taʼsir qiladi. Tomchilatib sugʻorish tizimi suv sarfini 40–50% kamaytiradi va ildiz tizimini optimal namlik bilan taʼminlaydi.

Jadval 2. Sugʻorish tizimining hosildorlikka taʼsiri (olma daraxti, tonna/ha)

Sugʻorish turi	Hosildorlik (tonna/ha)	Oʻsish (%)
Yomgʻir sugʻorish	18	0
Furtoq sugʻorish	20	+11
Tomchilatib sugʻorish	24	+33

4. Oʻgʻitlash tizimi

Azot, fosfor va kaliyni me'yorda berish mevalarning kattaligi, rangi va shirinligini yaxshilaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'g'itlangan daraxtlar hosildorligi 20–50% ga ortadi.

5. Agrotexnik tadbirlarni integratsiyalash

Eng yuqori hosildorlik tuproq ishlov berish, sug'orish, o'g'itlash va parvarishlash tadbirlarini birlashtirish orqali erishiladi. Misol: Toshkent viloyatidagi olma bog'larida to'liq agrotexnik tadbirlarni qo'llash orqali har gektardan 30–40 tonnagacha meva olinmoqda.

Xulosa va tavsiyalar

1. Agrotexnik tadbirlar mevachilikda hosildorlikni oshirishning asosiy omili hisoblanadi.
2. Tuproq ishlov berish, daraxtlarni optimal joylashtirish, sug'orish tizimlarini joriy etish va o'g'itlash meva daraxtlarining o'sishi va hosil hajmiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.
3. O'zbekiston sharoitida intensiv agrotexnik tadbirlarni qo'llash orqali hosildorlikni 2–3 baravar oshirish, resurslardan samarali foydalanish va sifatli, eksportbop meva yetishtirish mumkin.
4. Kelgusida ilmiy asoslangan agrotexnologiyalarni keng joriy etish orqali bog'dorchilik tarmog'ining barqaror rivojlanishiga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullayev, A. (2022). *Mevachilik asoslari va agrotexnologiyalar*. Toshkent: "Fan va taraqqiyot".
2. Karimov, B. (2021). *Agrotexnik tadbirlar va meva hosildorligi*. Samarqand: SamDU nashriyoti.
3. FAO. (2020). *Fruit Production and Management in Central Asia*. Rome: United Nations.
4. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi. (2023). *Mevachilikda agrotexnik tadbirlar bo'yicha metodik qo'llanma*. Toshkent.
5. Jo'rayev, D., & Tursunov, S. (2022). *Intensiv bog'dorchilik va sug'orish tizimlari*. Toshkent: "Agropress".